

לקט מקורות בנושא גישור לאור היהדות

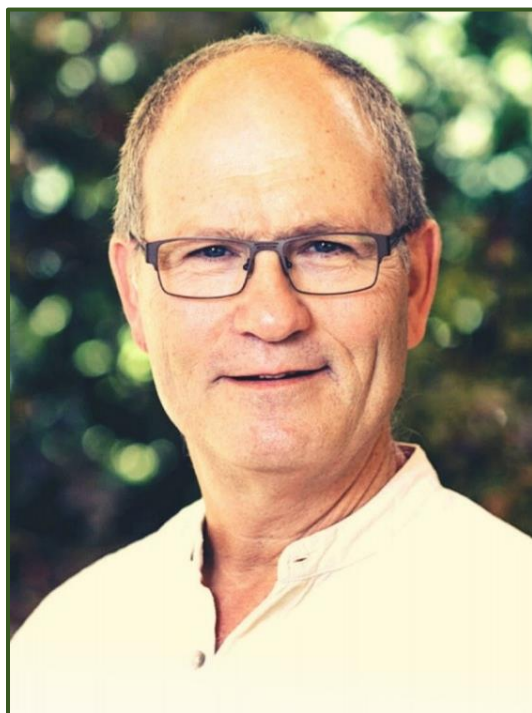
מוגש לקראת דיבור חדש: שבוע הגישור והדיאלוג בקהילה

איסוף המקורות והמאמרים נעשה על ידי
הרב ד"ר דניאל רוט, סמנכ"ל מוזאיקה
הרב מתניה ידיד, מנהל תכנית רבנים מגשרים, מוזאיקה

החוברת שלפניכם מחולקת לארבעה תחומים:

1. קובץ מקורות בנושא רבנים כמגשרים
2. קובץ מקורות בנושא בעלי בתים כמגשרים: "מתוכי שלום", "רודפי שלום", ו"פשרנים" בקהילה
3. קובץ מקורות בנושא תמיכת רבנים במגשרים בתוך הקהילות שלהם
4. מקבץ מאמרים בנושא גישור לאור היהדות מאת:
 - הרב פרופ' אביעד הכהן
 - הרב ד"ר דניאל רוט
 - עופר טהורי ז"ל
5. כתבות ומאמרים על רבנים וגישור ויהדות ויישוב סכסוכים

חוברת זו מוקדשת לזכרו של

עופר טהורי

כ"ד שבט תשי"ח- ט' כסלו תשע"ח

אוהב שלום ורודף שלום

תלמיד חכם ומגשר

פעל לחבר בין מקורות היהדות ועולם

הגישור, בחכמה ובמעשה

בין יתר פועליו כמגשר, התנדב במרכזי

גישור ודיאלוג בקהילה במשך שנים.

1. קובץ מקורות בנושא רבנים כמגשרים

שו"ת תורת חיים (מהרח"ש) חלק ג סימן לב

שאלה, ק"ק אחת הסכימו ביניהם שלא להעמיד בקהלם חכם במשך כך שנים רצופים וקבלו נזירות שמשון אם יעברו על זה...ועתה להיות כי בכל יום מתרבים דברי ריבות ואיבות ביניהם, נתרצו ונאותו כל הקהל יחד גדולים וקטנים לקחת חכם לתווך השלום ביניהם אהבה ואחוה שלום וריעות, וטוענים החתומים כי התנאי היה ביניהם בשעת הסכמתם שיחתמו כלם וכך פירשו ביניהם ורובם לא חתמו, יורנו מורנו אם יש היתר לנזירותם זה או לא. תשובה...עוד יראה לצרף לזה שכתוב בלשון שטר הנזירות שסבת נדרם היה בראותם התקלות והפרשים הנופלות בתוך הקהל בסבת שקצתם רוצים ליקח חכם וכו', ואנו רואים בעינינו שאדרבה היה להיפך שמאותו זמן והלאה לא פסק אש המריבה ולעולם היו מחלוקות גדולות ביניהם לאין חקר, ולכן חפצים ליקח חכם ומנהיג לתווך השלום ביניהם, וא"כ איכא למימר דאין לך נדר בטעות גדול מזה. וגם כפי הנראה שבאותו הזמן לא נזדמן להם חכם שדעת וחפץ כלם שוה בו, אך קצתם היו חפצים ליקח חכם שהוא נוח להם וקצתם אין רוחם נוחה הימנו, ולכן נמשך מזה חילוק לבבות והפרשים רבים, אך עתה שנזדמן להם חכם שלם מיוחד בחכמה ומעלה ושלמות בנן של קדושים רועה ישראל כמהר"ר נר"ו, שבסבתו ימשך להם שלום רב ורוח כלם נוחה הימנו, ודאי אדעתא דהכי לא נדרו... הנראה לענ"ד הקצרה וצרה הצעיר חיים שבתי

רבי יוסף סיראקוסטי, צפת - ספר חרדים הקדמה, פרקים ז-ח, רב שמואל די אוזידא

ותלמידי חכמים לפי שיודעים הסוד הזה, נזהרים בו הרבה כפי שנאמר בתלמוד הבבלי מסכת ברכות דף יז עמוד ב', "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם."....וה' יתברך יזכני להיות מתלמידיו של הלל הזקן ומתלמידיו של אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום.... ומה שאמרו שילמדו מאהרן לפי שהיה לו זו אומנותו מתבטל מתלמודו והולך לשים שלום במקומו ורודף שלום למקום אחר כשהיה שומע שיש מחלוקת. וכן היה פה בצפת הרב יוסף סראגוסי (צ"ל סיראקוסטי, ד.ר.), רבו של הרדב"ז, שהיה

משלים שלום תמיד בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו אפילו בין הגוים, וזכה לראות את אליהו, ובמקום שראוהו קרוב לציון התנא ר' יהודה אלעאי שם חצב לו קבר.

רב חיים יוסף דוד אזולאי (החיד"א), ספר מעגל טוב השלם, עמ' 72 – 75 (תקל"ה)

כב אב - ובאנו לש' לאנקונה, ונחנה בבית הגביר פנחס הכהן יצ"ו.
אלול כב - הלכתי להגבירים דוד ויצחק הכהנים אחים להגברת גודיקא בעלת הבית ואשת ס' דוד ס' ריינה אחות ס' פנחס. והיו י"ב שנים שהם במחלוקת עצום עם הג' ס' פנחס ואשתו אחותם וגיסו ס' שמואל קאליי ואשתו ס' סאפירה אחות ס' פנחס וס' ריינה. והוציאו בליטאס קרוב לשלשים אלף איסקודו. ונאלו חשמנים וסארלאטיס ומרקזיס ושלוחים ורבנים ולא יכלו לשום ש' ביניהם כי גדלה מאד שנאתם. ורוח לבשה אותי הצעיר ודברתי תוכחות לס' דוד ופייסתיו לעשות ש' עם כולם והי"ל ללכת לוינציא אחר ר"ה ואמרתי שצריך לבטל הליכה זו ואחיו ס' יצחק סייעני הרבה. ונגמר הדבר שיעשה ש' עם הכל אך דררא דממונא נדון אני והרבה מה"ר"א ישראל ביניהם וכתורה יעשה דין גמור בלי פשרה. וקמתי והלכתי אצל הרב הנז' ושמח לדברי וקמנו והלכנו אצל הגברים הנז' ונטלנו מהם קנין ושבועה לקיים כל אשר נדון ואח"כ הלכנו אצל ס' פנחס וס' קאליי ונטלנו מהם ומנשיהם ג"כ קנין ושבועה והיה פלא עצום ונורא.

כז אלול - בישיבה הסמוכה לבתי הגבירים הנז' והוא ישיבת הגבירים הנז"ל באו כלם הם ונשיהם והרב הנז' ואני הצעיר ונעשה ש' ת"ל.

כח אלול - יום ש"ק הלכתי עם ס' פנחס לבית ה' הנז' ונקרא להזכיר ס' יוסף מורפורגו ונעשה ש' ביניהם והלכתי עם ס' פנחס אצל ס' דוד וס' יצחק ואחר באו לבית ס' קאליי וס' סאפירה ומשם עלו אצל אחותם ס' גודיקא אשת ס' פנחס.

כט אלול - ערב ר"ה, הרב מהרא"י בקשני וא"ל שהייתי מתבודד והלך הוא לבדו ועשה ש' בין ס' קונסול וס' קאליי ואשתו. אבל לא נתקיים. ולבסוף היו או' שאני לא נמצאתי לפי שהיה הש' רעוע אבל הש' שעשיתי נתקיים.

חשון - בא הרב הנז' לחדרי להתעסק בתורת כהנים הגבירים בריבותם על כמה טענות משא ומתן וירושות וחזקת הבתים ונזקי שכנים קרוב לשבעים פרטים וטענות מהג' הכהנים ובין סי' דוד לסי' קאליי דברים רבים ועמוקים. ואני בחסדו ית' הייתי עוסק בברכי יוסף י"ד רק כי בבא הרב הנז' הייתי מעיין עמו בדינים הנז' ואחר שהולך אני שב ללימודי אך הוא היה טורח בלילה ושארית היום בענינם ובעזר משדי היה מספיק לי השעה שאני עמו לבד. והרבה ויכוחים עברו בינינו אך הכל בכבוד ואהבה רבה ת"ל.

כסלו - באו סי' שרה אשת בן סי' מצליח מפיסארו והיא בת סי' גודיקא אחות סי' פנחס, ויען נעשו השלומות הנז' ביקשו הגבירים לעשות משתאות ועילה מצאו בשביל סי' שרה קרובתם שבאה. והתחילה סי' סאפירה אשת סי' שמואל קאליי ואח"כ סי' יוסף מורפורגו ואח"כ סי' פנחס ואח"כ סי' דוד ובכלם היה הרב מהרא"י ואני והגבירים הכהנים ויתר גבירים והיו משתאות ראויות לשרים וסגנים וכל א' היה מוסיף על חבירו דבר גדול וזה גרם להגדיל הש' יותר והשתיה כדת. ועל הרוב אני הייתי אומר ד"ת להרב הנז' והת"ח במשך המשתה כי מעט מזער הייתי אוכל מדגים.

טבת - ובחדש טבת גמרנו לעיין דיני הגבירים הנזכרים עפ"י התורה לדעתנו. אך ראינו דנפיק מינה חורבה ושנאה רבה לכן אצרנו חיל לפשר ביניהם. ובאמת שהי"ל טורח עצום ונורא מה שאין הפה יכולה לדבר לולי ה' שהיה לנו שחננו דעת וסבלנות והמצאות עד שפשרנו ביניהם בעיני הקרקעות ונזקי שכנים והוצרכו כמה חדשים בענינים אלו ברוך האל המושיע.

אדר - בפורים שלחו לי מנחות סי' קאליי וסי' דוד וסי' פנחס יצ"ו בכבוד ואהבה. ר"ח ניסן - נתננו הגזר דין לכל הנז' בענין הממון ע"פ הדין ובשאר הפשרה שעשינו מדעתם ומרצונם. ג' ניסן - הלך סי' יצחק לחטאת הנק' לוריתו ומשם להלן בטענה שרוצה לקנות חיטים, אך עיקר הדבר כי חרה לו בשביל איזה פרטים שחייבנום וסי' דוד אחיו היה סר וזעף מאד ומפיו לפידים יהלכו. ט' ניסן - הלכתי אני אצל סי' דוד והרביתי לדבר על לבו קשט אמרי אמת ובא סי' יצחק ונתמתקדו הדברים, ת"ל.

י"ג ניסן - ואכתי פשו ענין השבועות שהיו צריכים לישיבע שני הצדדין ועל זה עברנו מי המרים בסדר ואופן לשון השבועה וזמנה וסוף דבר עזרנו ה' לסדר הלשון באופן שהסכימו בו וסופר ב"ד קרא סדר השבועה והגבירים דוד ויצחק ופנחס ברגע א' נשבעו שלשתן ויהי לנס והיה בי"ג בניסן.

כ"ט ניסן - נכתב איסטרומינטו על עסקי האחים וסי' פנחס ע"י הנוטאריי מהחשמן והיה קידוש ה' שהוא מעצמו כתב שזה שנים דברי ריבות בין הגבירים וטרחו הפאפא והחשמן והשרים ולא הועילו עד שבא א' מירושלים וכו'. ופרעו האחים מה שגזרנו.

ב' אייר - נסעתי מאנקונה בכבוד גדול וליוונו עד חוץ לעיר כש' נפשות ובקאליסוס, הרב, וסי' שלמה משה סיפילי סי' פנחס ומשרתו מנשה, סי' דוד ויצחק הנז' סי' אהרן אבואלפיא, וסי' שמואל שמה בן סי' פנחס וסי' עזריא כהן ויטאלי י"א מיל עד קאזה בורוגאדה ובאנו בעת מנחה לסאניגאליא עם סי' פנחס והמשרת ונתאכסנו אצל סי' שמואל גאליקו.

שו"ת מהר"ם פדובה (ס' כט)

להכריע בין שני אריות דבי עלא', אשר נלחמו יחד זה על זה ימים רבים, ואנכי ברחתי באלה מלהכריע ביניהם אף כי הריצו אגרותיהם וחבוריהם אלי פעמים שונות באשר נודע אלי כי הוא מחלוקת שלא לשם שמים רק קנאה ותחרות הביאם עד הנה. חשבתי אם אכתוב להם דעתי בהכרח, אסכים עם אחד מהם אז יניף האחד ידו על חבירו ויאמר האח האח נצחתי ותגדל השנאה ביניהם אמרתי יכלו ומאליהם, וכתבתי לשניהם שלא יקוו ממני שום הכרע במחלוקתם. ובקשתי מהם שישלימו פעמים ושלש והראיתי פנים לכל אחד מהם במכתבי אליו שאפשר שחבירו ינצח אותו כי דבריו אינם רחוקים, בדרך רודפי שלום המשנים מפני דרכי שלום ולזה לא כתבתי להם דעתי במוחלט בשום דבר.

הרב דוד מלעלוב - דרך צדיקים, עמ' מ"ט

שמעתי שרבי דוד מלעלוב ז"ל נסע עם תלמידו רבי יצחק מווארקע ז"ל למקום אחד עבור לעשות שלום שם. והתפלל שם. ואחר התפילה צוה דוד מלעלוב לרתום העגלה ולנסוע משם. ושאלו ר' יצחק

מווארקע ז"ל רבי הלא באתם הנה עבור עשות שלום ומדוע תחזרו מיד? והשיב לו כבר פעלתי השלום בתפלתי באמרי 'עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועכ"י'.

2. קובץ מקורות בנושא בעלי בתים כמגשרים: "מתווכי שלום", "רודפי שלום", ו"פשרנים" בקהילה

רבי שלמה שלומיל מיינשטרל 1607, צפת, אברהם יערי, אגרות ארץ ישראל, עמ' 20 6 – 207
עוד יש מנהגות הטובות הנוהגות בא"י, שלא נמצא קטט ומריבה בין הבריות אפילו בעמי הארץ, ולפעמים שמתקוטטים זה עם זה, ויחשוב העומד שם שעתה יהרגו זה את זה מרוב כעסם. אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שאינם זזים משם עד שנעשו אחים ורעים יחד ומחבקים ומנשקים זה את זה. דהיינו אותו שהוא קטן בשנים, הוא שואל מחילה מחבירו שהוא גדול ומחבק ומנשק אותו על פניו או על צואריו. ונשכחו כל החירופין וגידופין שדברו זה לזה כאלו לא נדברו מעולם. ובני אדם העומדים שם אצל הקטט והמריבה הם המתווכים שלום ביניהם, ואינם מניחים לזוז אותם זה מזה עד שעושים שלום ביניהם ומחילת עלמין.

שו"ת אבני שיש חלק א סימן צב

נכנסו ביניהם מתווכי שלום ת"ח במעמד א' מב"ד ופשרו ביניהם בעד השבועות בלי שום זכר אונס וכפיה כלל וקבלו ע"ע הפשרה בקוש"ח [בקנין ושבועה חמורה] ברצונם הפשוט.

שו"ת משפטים ישרים חלק ב' ס' ריב

עבור זמן מה נכנסו מתווכי שלום ביניהם וחזרו לשותפותם בשדות הנז' כמו שהיו.... (ו) נכנסו מתווכי שלום ביניהם והחזירו הכל לאמצע ע"ד שישתדלו שניהם ללוות מהזולת ולהוציא הוצאות השדות עד גמרם.

שו"ת יביע אומר ח' ב' אה"ע ס' ט

והנה עמדו אנשים מתווכי השלום בין הזוג ...וברוב הפצרות ופיוסים נאות הבעל לחיות אתה.

שו"ת ר"י מיגש ס' קא

(ו) נכנסו ביניהם רודפי שלום ונשאר ראובן עמה בבית ששכר אותה לה זה חמש שנים בי"ב דינר לשנה.... וכל יום נופל ביניהם מחלוקת.... ומה שעשו רודפי שלום לפשר ביניהם, ושכר לה בית, אין זה אלא אם היה שכר דירה עם חמותה ונתאמת שחמותה ציערתה. אמנם אשה זו עדיין לא דרה עם חמותה ולא ראתה ממנה נזק כמו שזכרתם, ואין לנו להכריח את בעלה וישכור לה בית באומד בלבד אא"כ נתאמת זה עליה בפועל. וא"כ טענת זו שהאשה שאומר 'פן יצערני אביך ואמך' אינה כדאי שימנע ראובן מלדור בחלקו.

שו"ת מהר"י מברונא ס' ע"ח

וזה שנתים ויותר התחיל סרחון זה דידך, ואנשי אמת רודפי שלום הכניסו עצמן להשתדל ביניכם ולהשלימכם. ועשו ביניכם כתב בקשר אמיץ ובאיסור חמור כתבו בו.

שו"ת אבני שיש חלק ב' סימן כח

נכנסו רודפי שלום כה"ר משה אלבאז הנז' וכה"ר שלמה בן מאמאן.

שו"ת ישמח לבב חלק אה"ע סימן כג

ראינו פעמים רבות שמתקוטטים האיש וביתו ומתקשרים על הגרושין בקנין ושבועה חמורה או שיפרע לה כל סכי כתובתה ע"ד לגרשה אחר ל' כפה"ת. ואדביני ביני, נכנסים רודפי שלום ועושים שלום ביניהם, ולפעמים יהיה זה בשעת כתיבת הגט קודם נתינתו.

שו"ת תורת אמת, סימן קנה

מהראוי הוא שהאב והבן לא יאמרו יקוב הדין את ההר, אלא יתפייסו בינם לבין עצמם או לפחות יכנסו ביניהם אנשים נכבדים לתווך השלום ביניהם כי גדול השלום.

שו"ת חיים ביד סימן סט

למען דעת דאם יהיה האופן שיכנסו פשרנים בענין זה כדי לעשות שלום בעולם, בראותם דמשני הצדדים כל אחד מחזיק בסברתו ותקע עצמו בשב וא"ת (ואל תעשה) ולא באו עדיין אל עמק שוה, ועל סיבה זו יבואו מתוכי שלום ויבקשו לעשות פשרה, לנו לדעת אי רשאים אנחנו להודות ולהתרצות בפשרה אשר יעשו...

שו"ת מהרשד"ם חלק יו"ד ס' קמז

ולאחר הימים באו אנשים נכבדים מעיר אחרת ובראותם המחלוק' אשר ביניהם והחלול ה' שהיה בא על ידם, נתאזרו חיל לשים שלום ביניהם כי גדול השלום כו' וכן עשו ונתפשרו הקהלות שכל הסכמות וחרמות שעשו זה כנגד זה שיהיו בטלות וחשובות כחרס הנשבר ושיתנו אותם ליד הפשרנים ההם לשורפם ולאבדם מן העולם וכן עשו.

3. קובץ מקורות בנושא תמיכת רבנים במגשרים בתוך הקהילות שלהם

רבינו יונה מגרונדי, אגרת התשובה יום ב' כלל ג

וחייבים ישראל לברור אנשים שיטילו שלום בין איש לאשתו, בין אדם לחבירו, ושיהו כח בידם לכוף ולהכריח בני אדם על השלום. ויהיו אותם הברורים גברי בדיחו ואנשים שמחים, שיודעים לפייס ולרצות בני אדם ולהטיל שלום, ואל יהיו כעסנים ורגזנים... ואמרו בתלמוד (תענית כ"ב) על המטילין שלום "גברי בדיחו אנן ומשויןן שלמא", ואמרו רז"ל שם על האנשים האלה המטילין שלום בשמחה כי מובטח להם שהם בני עוה"ב.

רב חיים פלאג'י, ספר צוואה מחיים, עמ' נה – נו (אות ל"ו)

הא-ל ברחמיו יתן בי כח לעשות קופה אחת מיחידי סגולה שיהיו רודפי שלום, כמו חברות קדושות אחרות, כדי כי תכף שישמעו איזו הפרש, בין יחיד ליחיד או בציבור, ששימו כל מגמתם לעשות שלום ביניהם. בתנאי שיקחו קנין שבועה חמורה שלא להקפיד כלל אפילו אם יחרפו ויכו אותם. ויזהרו מלדבר קשות, ולהיות סובלים. ואין ספק שאם יעשו כזאת מקרבים את הגאולה. ונקט מיהו (ואין צריך לומר) שהם עצמם לא יעשו מחלוקת כלל, ויעברו על מדותם, וטיבותא גדולה יוצא מ'כנסיה שהיא לשם שמים' ואין צריך להוצאות ממון כלל, כי אם שמש אחד לקבצם.

4. מקבץ מאמרים בנושא גישור לאור היהדות מאת:

- הרב פרופ' אביעד הכהן
- הרב ד"ר דניאל רוט
- עופר טהורי ז"ל

הרב פרופ' אביעד הכהן

גישור כ"תורת חיים"

גישור אינו "עוד" הליך משפטי. גישור גם אינו רק פתרון ליישוב סכסוכים. גישור הוא דרך חיים ו"תורת חיים".

תולדות ימי עולם רוויים בסכסוכים: בתוך המשפחה וחוצה לה, בין אנשים, עמים וארצות. ביטוי לכך ניתן כבר בספר בראשית, שרצוף כולו סכסוכים קשים הדורשים פיתרון: קין והבל, רועי אברהם ורועי לוט, עבדי אבימלך ועבדי אברהם, רועי יצחק ורועי פלישתים, יעקב ועשו, רחל ולאה, לבן ויעקב, שמעון ולוי ואנשי שכם, ועוד כהנה וכהנה. אחד הסכסוכים הקשים ביותר, מרים וכנאבים, היה הסכסוך שבין יוסף ואחיו שפגע באחוותם. עד כדי כך, ש"לא יכלו דברו לשלום" (בראשית לז, ד). שנאה, שבעטייה ביקשו האחים לרצוח את יוסף (לו, יח), השליכו אותו לבור ריק (לו, כד), ולסוף מכרו אותו לישמעאלים (לו, כז). סכסוך נוסף היה בין יהודה לתמר כלתו. לפי פשט הכתובים, מששמע יהודה שכלתו הרה, לא שאל אותה למי היא הרה, אלא גזר על אתר את דינה למוות בשַרְפָּה (לח, כד). רק לאחר שפתחה את סגור לבה ושטחה בפניו את טענותיה, והכיר בצדקתה וחנן אותה.

אחת התופעות המאפיינות סכסוכים אלה, שהפתרון המוצע להם אינו דרך ההכרעה השיפוטית, אלא דרכים חלופיות: יש מהן המקובלות אף בימינו, כגון פיוס הצדדים והשכנת שלום ביניהם או הפרדה ביניהם; ויש מהן המכריעות את הסכסוך לשעה, אך תוצאתן לדורות קשה, והן אינן רצויות, כגון מלחמות או נקיטת אלימות להכרעת הצד האחר. בחלק מן המקרים מתוארת הידברות מוקדמת בין הצדדים בניסיון ליישב את הסכסוך, ובמקרים אחרים אין זכר להידברות, ופני שני הצדדים למלחמה. ומעניין לציין שבחלק מן המקרים המעטים שהייתה הידברות בין הצדדים - דוגמת מעשה אברהם

ולוט ומעשה יהודה ותמר - באו הצדדים לידי פתרון רצוני מוסכם (על כל אלה ראו בהרחבה: אלישבע ואביעד הכהן, "גישור, פישור ויישוב סכסוכים", אתר משרד המשפטים ברשת האינטרנט).

מערכת המשפט הישראלי מעודדת כיום פנייה להליכי גישור. העומס הרב שמוטל על שכמה, כמו רצון להימנע מהכרעה משפטית שמטיבה וטבעה היא חד צדדית, גליוטינית, הביאו גם את המחוקק להתקין תקנות בעניין זה, ולצד כל בית משפט קיים מערך מנ"ת - מערכת לניתוב תיקים, שבדרך כלל מנסה להפנות את הצדדים תחילה לגישור. בשנים האחרונות הוצעו גם כמה חוקים שתכליתם היא לחייב את הצדדים הנצים - לא רק להמליץ בפניהם - על פנייה להליך גישור.

האמנם ההידברות הישירה בין הצדדים לפתרון הסכסוך בדרך של גישור עולה בקנה אחד עם המשפט העברי? כמו תמיד, המקורות מגלים בעניין זה תמונה מורכבת. מצד אחד, מקורות הרבה מצביעים על ריבוי ההתדיינות המשפטיות ועל ההליך השיפוטי כ"דרך המלך" ליישוב סכסוכים. כך, למשל, ציווה משה את העם בעלותו להר סיני: "ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם, והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אליהם" (שמות כד, יד), ופירש רש"י: "שבו לנו בזה" - והעכו עם שאר העם במחנה להיות נכונים לשפוט לכל איש ריבו".

מצד שני, מעלים מקורות המשפט העברי על נס את הפשרה והבאת שלום בין אדם לחברו מחוץ לכותלי בית המשפט. ולא לחינם קבע המחוקק הישראלי - ודומה שאין לו אח ורע בעולם - את ה"שלום" כאחד הערכים המחייבים את בית המשפט בבואו להכריע את הדין. סעיף 2 לחוק יסודות המשפט, התש"ם-1980, קובע שכשיש בחוק לקונה, משעולה לפני בית המשפט "שאלה משפטית הטעונה הכרעה, ולא מצא לה תשובה בדבר חקיקה, בהלכה פסוקה או בדרך של היקש, יכריע בה לאור עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל". מה טיבו של "שלום" זה ומה מקומו ביחס ל"דין" ול"צדק"? האם ערך אחד עדיף ממשנהו? ואולי הן שתי דרכים חלופיות ומקובלות? ושמה ניתן לעשות שלום דווקא על ידי ה"דין" - המערכת השיפוטית, כפי שנרמז במקרא: "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" (זכריה ח, טז)?

הד להתחבטות זו מצוי כבר במסכת אבות, ש ה"שלו"ם" בא בה כאחד משלושת היסודות שהעולם עומד עליהם, אבל רק לאחר ה"דין". וזה לשון המשנה: "רבן שמעון בן גמליאל אומר: על שלושה דברים העולם עומד. על האמת, על הדין ועל השלום, שנאמר: 'אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם'." פסוק זה בזכריה שימש יסוד לדרשת חז"ל: "איזהו משפט שיש בו שלום? הוי אומר: זה ביצוע [=פשרה]". ופירש המהרש"א (ר' שמואל אידלש, מחכמי פולין במאה ה"ט): "שהפשרה היא בהסכמה ורצון שניהם, מה שאין כן הדין".

מצוות הרדיפה אחר השלום ויישוב הסכסוך, שהיא חובת כל אדם ולא רק בית הדין, מובלטת ומודגשת בתפילה הנאמרת מדי יום ביומו בפתיחת תפילת השחרית: "אלו דברים שאין להם שיעור [=ששכרם רב לאין ערוך]... אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואלו הן: כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים... והבאת שלום בין אדם לחברו [ובין איש לאשתו]. בפירושו הקלסי למשנה, "תפארת ישראל", עמד ר' ישראל ליפשיץ (גרמניה, ראשית המאה ה"ט) על הביטוי המיוחד, "הבאת שלום", לא "עשיית שלום", ופירשו: "הבאת שלום" - אפילו אין שניהם רוצים, אפילו הכי [=כך] יטריח את עצמו לפתותם לתווך השלום ביניהם. ומהאי טעמא [=ומזה הטעם], לא אמר התנא 'לעשות שלום', רק 'הבאת שלום'. דהיינו, להביא עצות מרחוק להכריחם בדבריו הרכים להביא שלום ביניהם". סמל ל"הבאת שלום" הוא אהרן הכהן, שנאמר עליו במשנה שהיה "אוהב שלום ורודף שלום" (אבות א, יב).

התלמוד משווה בין משה, אבי הדיינים, לבין אהרן, המשמש סמל למגשרים המבקשים ליישב סכסוכים מחוץ לבית הדין: "משה היה אומר: יקוב הדין את ההר [יש למצות את הדין]. אבל אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחברו, שנאמר: 'תורת אמת היתה בפיהו, ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי' (מלאכי ב, ו) (סנהדרין ו ע"ב).

ופירש רש"י: "כיוון שהיה שומע מחלוקת ביניהם, קודם שיבואו לפניו לדין היה רודף אחריהן ומטיל שלום ביניהן". היינו: אהרן היה נפגש עם הצדדים לפני הדיון המשפטי ומבקש למנוע מהם את הכאב והסבל המלווים את ההליך המשפטי. יתר על כן: אפשר שמשמעות ה"שלום" כאן רחבה מיישוב

הסכסוך גרידא, וכמו בהליך הגישור, משמעה שסיימו הצדדים את הסכסוך ביניהם מתוך שלום הדדי, בניגוד לתוצאותיו האופייניות של ההליך המשפטי, שבדרך כלל מגביה את חומות האיבה שבין הצדדים.

תיאור יפה נוסף של אהרן הכהן, אוהב השלום ורודפו, בא במדרש: "אוהב שלום" כיצד? ... שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה. הלך אהרן וישב אצל אחד מהם. אמר לו: בני, ראה חברך מהו עושה: מטרף את לבו וקורע את בגדיו [=מרוב צער על הריב]. אומר: אוי לי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי? בושתי הימנו [=מתבייש אני ממנו], שאני הוא שסרחתי עליו. הוא [=אהרן] יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו. והולך אהרן ויושב אצל האחר, ואומר לו: בני, ראה חברך מהו עושה: מטרף את לבו וקורע את בגדיו. אומר: אוי לי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי? בושתי הימנו [=מתבייש אני ממנו], שאני הוא שסרחתי עליו. הוא [=אהרן] יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו. וכשנפגשו [=שני היריבים] זה בזה, גפפו ונשקו זה לזה. לכך נאמר: 'ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל' (במדבר כ, כט).

כביכול, נקט ה'מגשר', אהרן הכהן בטכניקה של קיום ישיבות נפרדות, שמטרתה לסייע לצדדים ליישב את הסכסוך. לעתים הסכסוך בין הצדדים קשה מאוד, ואינם יכולים לתקשר איש עם רעהו. עקב חוסר האמון ביניהם, כל אחד מתייחס בחשדנות לעמיתו, והישיבה הנפרדת מאפשרת להם להתבטא באופן חופשי באוזני המגשר, ולהביע את רגשותיהם באווירה רגועה, נינוחה ובלתי מאיימת, בלי חשש שיגיעו הדברים לצד השני בלא הסכמתם או ידיעתם. המגשר יכול לנהל את התקשורת בין הצדדים ולתרגם את המידע שקיבל בכל אחת מהפגישות הנפרדות שקיים לשפה 'נייטרלית', תוך הדגשת נקודות העשויות להביא לסיום הסכסוך. במקרה המתואר באבות דרבי נתן, בחר אהרן להדגיש את הצער של ה'אחר', כדי לפתוח פתח לשיכון המתח ועידוד ההידברות בין הצדדים. בהמשך התיאור מובא פן נוסף המאפיין את הליך הגישור: "מפני מה בכו ישראל את אהרן שלושים יום, אנשים ונשים? מפני שדן אהרן דין אמת לאמתו. מימיו לא אמר לאיש: "סרחת", ולא אמר לאשה: "סרחת". לכך נאמר: 'ויבכו את אהרן שלושים יום'."

בניגוד לשופט, המגשר אינו מביע עמדה במחלוקת שלפניו. עליו להימנע מ"חלוקת ציונים" למתדיינים. אין זה תפקידו להעריך את אופיים או לשפוט את מעשיהם, אלא לסייע להם לנהל ביניהם משא ומתן ליישוב הסכסוך. השופט צריך להיות נייטרלי במהלך הדיון, ובסיומו להכריע במחלוקת ולומר לאחד הצדדים: "סֶרְחָתְךָ", ואתה חייב בדין. לא כן המגשר, שצריך להיות נייטרלי גם בסוף ההליך. הגישור הוא הליך שמטרתו יישוב סכסוכים בהסכמה. המגשר, איש מקצוע נייטרלי, מסייע לצדדים לנהל ביניהם משא ומתן להשגת הסכמה ויישוב המחלוקת שביניהם. המגשר חסר סמכות להכריע בסכסוך. הליך הגישור הוא וולונטרי בכל שלביו, והוא מתקיים בהסכמת הצדדים. בהליך השיפוטי הכרעת השופט מבוססת על טיעונים משפטיים בדבר הזכויות של כל צד, והוא מחליט איזה מהם חזק יותר, בהנחה שרווח לצד אחד שווה להפסד לצד השני. הנחה זו אינה מביאה בחשבון את העובדה שיש לכל צד צרכים משלו, ושייתכנו כמה נושאים השנויים במחלוקת, שערכם וחשיבותם היחסיים בעיני הצדדים שונים.

לעומת זאת, אין למגשר סמכות לכפות פתרון כלשהו על הצדדים, ותפקידו רק לסייע להם לנהל את המשא ומתן ביניהם על ידי בחינת הנושאים השנויים במחלוקת וזיהוי האינטרסים האמיתיים שלהם. מבנה ההליך, כולל פגישות משותפות ונפרדות עם הצדדים, מסייע לצדדים לתקשר זה עם זה, והם יוצרים את הפתרון המתאים להם. המשא ומתן עוסק בדרך כלל ביותר מנושא אחד. פתרון הסכסוך יכול להתבסס גם על התחשבות באינטרסים וצרכים לאו דווקא כספיים - כמו הצורך בכבוד, בהכרה וכדומה - ויש בזה כדי להגדיל את ה"עוגה" העומדת לחלוקה ביניהם. בגישור אין אפוא מנצחים ומפסידים. הגישור מנצל את ההבדלים בהשקפות הצדדים ובערכיהם להרחבת קשת הפתרונות האפשריים או הגדלת הרווח של צד אחד בלא לגרום הפסד לאחר. בדרך כלל, הסכם שהושג בשיתוף פעולה אמתי ובהסכמה יהיה מקובל על הצדדים יותר מפתרון שנכפה עליהם על ידי בית המשפט, והם יטו יותר לכבדו.

יש בטעמי הגישור, הפישור ויישוב סכסוכים שהבאנו כאן ללמדנו פרק גדול בתורת המשפט העברי, שעדיין לא נידון כל צורכו. דומה שלא בכדי הוא, שהמשפט העברי שיונק את מימיו מ"תורת חיים",

ומציב בפנינו דרך חיים של גישור שיש בה "אהבת שלום" ו"רדיפת שלום", "אהבת הבריות" ו"קירובן לתורה" כאחת.

פרשת משפטים כפרשת מגשרים

רב ד"ר דניאל רוט, סמנכ"ל מוזאיקה, אגף דת וגישור, אונ' בר-אילן

כלי יסוד שיש לכל מגשר מקצועי הוא היכולת להבין את שני הסיפורים הסותרים של בעלי מחלוקת העומדים לפניו, ולהציג בפניהם את מה שנקרא "הסיפור השלישי". הסיפור השלישי הוא הסיפור שמכיל בתוכו את שני הסיפורים ההפוכים באופן שבו שני הצדדים יכולים להנהן "הבנת אותי!". במונחים של חז"ל, יכולת זו נקראת – לדרוש את מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור'.

בפרשה שלנו, פרשת משפטים, נאמר, "אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת" (שמות כג:ב) שמתפרשת לפי חז"ל כ'מכריעים על פי הרוב'. בירושלמי (סנהדרין ד:ב, כב ע"א) מסופר שכאשר משה רבינו עלה למרום, הוא ביקש "תורה חתוכה" כלומר ברורה בלי שום ספקות. אולם, ה' ענה לו "אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת", ולפני שמרימים את היד להצביע, כל אחד חייב לדעת לדרוש את ההלכה ב"מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור", כלומר, להבין לעומק את שני צדדי המחלוקת. ככה אמורה להתנהל מערכת המשפט העברי מימי הסנהדרין ועד לימינו. ככה גם צריכה להתנהל מערכת חינוכית. מסופר במדרש שבימי דוד המלך אפילו ילדים קטנים היו לומדים לדרוש את כל התורה ע"פ המ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור (ויקרא רבה ב:כו). וככה גם צריכה להתנהל מחלוקת. רב צדוק מלובלין (רסיסי לילה, טז), מסביר שככל צד במחלוקת מבין את המ"ט פנים של הצד השני, זו מחלוקת לשם שמים. ולחילופין, כשכל צד ניגש למחלוקת בתפיסה של 0 – 50, ואין לו כלל מה ללמוד מהצד השני, זו מחלוקת לא לשם שמים. כלומר, לא צריכים להיות מגשרים כדי להבין את המ"ט פנים של הסיפור השלישי, אפשר כצד במחלוקת גם לדעת לחשוב כמגשר. לחשוב כמגשר דורש ענווה ומודעות עצמית של המ"ט פנים

מאחורי הסיפור שלי, וכבוד וסקרנות להבין את המ"ט פנים שמסתתרים מאחורי הסיפור של הצד שעומד מולי וחולק עלי.

השבת, לראשונה, הוכרזה פרשת משפטים כפרשת מגשרים במסגרת "דיבור חדש: שבוע הגישור ודיאלוג" שהיא יוזמה של עמותת מוזאיקה ותכנית גישורים שתומכת בעשרות מרכזי גישור ודיאלוג בקהילה ברחבי הארץ. כחברה ישראלית, התרגלנו יותר ויותר לנהל את המחלוקות השונות שלנו בגישה משפטית יותר של 50 – 0. בין אם מדובר בסכסוכי משפחה, שכנים, נהגים, קהילתיים, או פוליטיים ודתיים. השאלה היא, האם ניתן לשאוב השראה מפרשת משפטים, ולחזק את תרבות הגישור שלנו, ולעתים, לחשוב כמגשרים או אפילו לשמש כמגשרים, ולהבין לעומק את המ"ט – מ"ט מאחורי המחלוקות השונות שלנו?

לאורך תולדות עם ישראל, היו מנהגים שונים בקהילות שונות של אנשים שהיו נקראים "מתווכי שלום", "רודפי שלום" או "פשרנים". אלו לא היו רבנים, דיינים או בוררים, אלא מגשרים. בעלי בתים שלקחו על עצמם את המצווה לתווך שלום בין בעלי מחלוקת בקהילות שלהם. אולם, עם השנים מנהגים אלו נשחקו ונשכחו.

לפני כמאה חמישים שנה, רב חיים פלאג'י כתב בספרו צוואה מחיים (עמ' נה, אות ל"ו), תפילה שאנו מנסים להגשים אותה היום: "הא-ל ברחמיו ייתן ... שיהיו רודפי שלום כמו חברות קדושות אחרות, כדי כי תכף שישמעו איזה הפרש בין יחיד ליחיד או בציבור דישימו כל מגמתם לעשות שלום ביניהם... ואין ספק דאם יעשו כזאת מקרבים את הגאולה."

עופר טהורי

גישור בפרשת השבוע: פרשת משפטים

שיקול דעת

גם הרובוט המתוחכם ביותר, יישאר בפער מהותי בינו ובין האדם. פער זה יבוא לידי ביטוי בעיקר בשאלת היכולת להפעיל שיקול דעת. ניתן לתכנת את הרובוט כחכם ומתוחכם, אך לעולם יישאר חסר שיקול דעת. יכולת זו מוקנית אך ורק למין האנושי. עם כול חוכמתו, יישאר הרובוט תמיד מכונה. סגולתו המיוחדת של האדם מאידך, לא בחוכמה כי אם ביכולת להפעיל אד-הוק שיקול דעת ערכי. זה חלק מה"צלם א-לוהים" שבו.

בספר "אנשים רגילים" (2009), מתאר הסופר בראונינג תיאורים מצמררים אודות חיילים מגדוד המילואים הגרמני 101 שהיו שותפים בפעולות רצח נתעבות של יהודים. הסופר ראיין חיילים וקצינים מאותו גדוד, והוא מתאר באופן מצמרר את תפיסת "הבורג הקטן במכונה", שאפיינה את הלך הרוח של חיילי הגדוד, בעת שעסקו במלאכת ההשמדה המחרידה. אנשים שגויסו "בצו 8" על מנת לקחת חלק באתגרי המכונה הנאצית הנוראה, תרצו את מעורבותם בכך שלא היה להם מקום לשיקול דעת. הם היו "בורג במכונה". "...רק שנים מאוחר יותר, עלה בדעתי לראשונה שזה לא היה מוסרי" – מצוטט אחד החיילים. מצמרר.

נחזור לשגרת חיינו. האדם מתמודד בשגרת חיו מול אתגרים קשים, כשמערכת לחצים עמומה ותת הכרתית מופעלת עליו. החברה, הקהילה, המנהיגים, הרבנים, האווירה, התקשורת – כל אלו ועוד, מותירים את האדם חסר ישע בסוגיות שלעיתים הן הרות גורל. במקרים רבים האדם מעדיף שיחליטו עבורו מאשר להפעיל שיקול דעת.

פרשת "משפטים" מטלטלת את האדם לתוך סוגיות ערכיות קשות, ומטילה עליו חובה בזמן אמת להפעיל שיקול דעת ולהכריע. לבד עם עצמו. ההכרעה היא שלו, והתוצאות אשר תהיינה – לזכותו/חובתו ייזקפו. התורה מציבה בפני האדם התמודדות ב-3 מישורים – עם עצמו במישור הערכי, בינו ובין האחר, ובהערכת המציאות.

בסוגיית "בא במחתרת" (כ"ב, א'), האדם מתמודד עם סוגיה ערכית קשה. פורץ נכנס אליו הביתה באמצע הלילה, ולפני שהוא שולף את אקדחו ויורה בו, הוא חייב להפעיל שיקול דעת – האם כוונת הפורץ לגניבה או להרג. אם יתברר שהפורץ בא על עסקי ממון – "דמים לו". מסביר רש"י: "כָּחִי הוא

חשוב, ורציחה היא אם ירהגנו בעל הבית". גם בנסיבות מורכבות וקשות, מוטלת על האדם חובה לשיקול דעת ביחס לכוונות הפורץ. נשמע לא הגיוני?

מעט מאוחר יותר (כ"ב, ה'), התורה מציבה אתגר חדש. באיזו מידה לוקח האדם אחריות על מעשיו? - "כִּי תֵצֵא אִשׁ וּמִצָּאָה קָצִים וְנֹאכַל גָּדִישׁ... שְׁלֵם הַמִּבְעַר אֶת הַבֶּעֶרָה". אדם מבעיר אש בחצרו והיא מתעצמת ומגיעה לשדות זרים ומזיקה. האדם אינו יכול לפטור עצמו בטענה "לא ידעתי", "לא חשבתי", "כבר לא היה בשליטתי".... "אש" לעניות דעתי היא מטפורה לכול מעשה אדם בתחומו (לרבות לשון הרע). "האש" מלחת, בוערת, מרחיקה לכת ופוגעת בסוף בשדות האחר. התורה דורשת מן האדם שיקול דעת רחב ואחראי לכול מה שעשוי להתפתח מחוץ לתחום שליטתו. ברגע שה"אש" יוצאת מתחת ידו, היא כבר לא בשליטתו אך עדיין באחריותו המליאה!

הסוגייה השלישית בפרשה (כ"ג, ב') מטילה אחריות כבידה אף מן השניים הקודמים: "לא תהיה אֲחֵרֵי רֵבִים לָרֹעַת". דרישה שהיא כמעט בלתי אפשרית. נון-קונפורמיזם. דרישה לעצמאות ערכית בחשיבה ובנורמות התנהגות. ערך דעת הרוב חשוב ובמקומו הוא עומד, אך אין הוא עומד מעל לערך המקודש של "וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי ה'". האדם מתוסכל, תוהה "מה רוצים ממני?" אם כולם עושים בדרך מסוימת סימן שהצדק איתם? ללכת נגד הרוב? להיות חריג? להצטייר כנון-קונפורמיסט? איך אני קובע מהו "טוב", מהו "רע"? - "כן" אומרת התורה! מהאדם נדרש שיקול דעת בכול מה שהוא פועל ועושה. אפשר ורצוי להתייעץ, אך ההחלטה היא שלו. לטוב או לרע.

כדי לעמוד בסטנדרט הגבוה של "וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי ה'", נדרשים מהאדם שיקול דעת ואחריות.

טרנספורמציה

כידוע, ההליך השיפוטי המסורתי מהווה מסגרת שבה מתברר מי צודק ומי לא, מי דובר אמת ומי משקר, מי מרוויח ומי מפסיד. ביטוי חריף ותמציתי להליך השיפוטי מופיע בתורה (דברים כ"ה): "כִּי יִהְיֶה רִיב בֵּין אָנָשִׁים וְנָגְשׁוּ אֶל הַמִּשְׁפָּט וְשִׁפְטוֹם וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצָּדִיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע". יש רשע, יש צדיק, והמשפט מבחין ביניהם.

ברם, עולם הגישור מהווה אלטרנטיבה להליך השיפוטי. במקום לחפש את "הרשע" ו"הצדיק", הוא מציע שלושה מודלים חלופיים לניהול הקונפליקט: פרגמטי, טרנספורמטיבי ונרטיבי. המודל הפרגמטי

מתמקד במעבר מדיון מוכוון טענות לדיון מוכוון צרכים ואינטרסים. המודל הנרטיבי מחולל שינוי בסיפורי צדדי המחלוקת. מסיפורים שליליים לסיפורים חיוביים ובחתימה ליצירת סיפור משותף. בשני המודלים הללו נעסוק בהזדמנות אחרת.

בנוגע למודל הטרנספורמטיבי, נבקש להרחיב מעט. כידוע, רבים מהמחלוקות בין בני אדם נובעים מסטריאוטיפים שליליים וממתח במערכת היחסים הבינאישית. המודל הטרנספורמטיבי רואה כמטרה עיקרית את מרקם היחסים האנושיים, ולא את מקסום הצרכים כפי שמצוי במשפט ובגישור הפרגמטי. התהליך הטרנספורמטיבי פונה לפתרון התהליך הבינאישית, תוך שימוש בכלים של העצמה והכרה של הצדדים. שורש הסכסוך על פי מודל זה, נעוץ במרקם היחסים העכור שבין צדדי המחלוקת והסטריאוטיפים שכל אחד מדביק לאחר. המודל שואף להוביל את הצדדים למערכת יחסים חדשה, אשר במסגרתה הצדדים "יחליפו משקפיים" ויצרו תדמית חיובית באחר. אז, ממילא יתבטלו או יתרככו נקודות המחלוקת בין הצדדים.

המודל הטרנספורמטיבי, בא לידי ביטוי בתהליך שעובר על האדם החל מפרשת "משפטים" בספר שמות (פרשתנו), ועד לפרשת "כי תצא" בספר דברים. בפרשת משפטים מופיע הציווי לעזור למי שאיבד אבדתו או שנקלע למציאות קשה שבה הוא זקוק לעזרת האחר (שמות כ"ג): "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׁנֵאךְ רֹכֵץ תַּחַת מִשְׁאֹו וְחִדְלָתָּ מֵעֲזֹב לוֹ[?] עֲזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ". נשים לב לעובדה שנשוא העזרה הוא השונא. מדובר לכאורה באצילות נפש - למרות ומדובר בשונא, העצמי מחוייב לעזור. אולם, לפי פירוש פשטני זה, קשה להבין את הפסוק המקביל המופיע בפר' "כי תצא" (דברים כ"ב, ד'): "לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אֲחִיךָ אוֹ שׂוֹרוֹ נִפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֲקָם תִּקְוָם עִמּוֹ". לכאורה, אם הדברים ברורים בנוגע לשונא, כפי שבא לידי ביטוי בספר שמות, מה בכלל החידוש בספר דברים?! - הרי הדברים ברורים בקל וחומר - אם ב"שונא" העצמי מצווה לעזור, ב"אחיך" עאכ"כ?

ואכן, השאלה קשה כל עוד אנו מבינים שהשינוי בין ספר שמות וספר דברים חל באחר. כלומר, ספר שמות מדבר ב"שונא", וספר דברים עוסק ב"אח". אולם, אם נביט על הסוגיה "מחוץ מהקופסה", ייתכן ונוכל להצביע על כיוון אחר. אם השינוי כאמור לעיל, לא חל באחר אלא בעצמי, או אז מדובר בטרנספורמציה שחלה בנקודת המבט של העצמי ולא באחר. לפי כיוון זה, בספר שמות העצמי מביט על האחר ורואה בו "שונא" ו"אויב", ואילו בספר דברים העצמי מסתכל אחרת על האחר (בדיוק אותו אדם/סובייקט) ורואה בו "אח". במבט זה, מדובר במהפך טרנספורמטיבי שעובר העצמי מספר שמות לספר דברים.

בספר שמות כדובר באדם היוצא ממצרים, ואין הוא יכול להתעלות מעבר למבט סטריאוטיפי. בספר דברים, ערב הכניסה לארץ, לאחר תהליך חינוכי של כשלושים ושימונה שנים, אז נדרשת מהעצמי מבט טהור ונקי יותר. מבט מזוקק שמביט אל האחר בעניים של "אח" ולא "שונא". דרישת התורה לא רק לעזור לאחר, אלא גם לראות בו "אח".

על רקע הדברים הללו, ניתן להבין את המאמר המרגש במכילתא דרשב"י: "את שור אחיך [דברים כ"ב]... אם כפפת את יצרך לעשות שונאך אוהבך, מבטיחך אני שאני עושה שונאך אוהבך". והדברים הפלא ופלא. ברגע שהעצמי יעבור תהליך טרנספורמטיבי, גם אלוהים יעבור כביכול תהליך דומה.

5. כתבות ומאמרים על רבנים וגישור ויהדות ויישוב סכסוכים

הרב אהרן אהרנברג והרב מתניה ידיד "לגשר במקום להכריע", בשבע 3.12.2020.

<https://www.inn.co.il/news/459442>.

"סכסוכים בקהילה: הרבנים יגשרו", ערוץ שבע, 2.2.2020

<https://www.inn.co.il/news/427683>

שמעון כהן, "האם לרבנים יש כלים ליישב סכסוכים?", ערוץ שבע 9.12.2020.

<https://www.inn.co.il/news/459988>.

ברוך חיזקי, "הרב יעקב אריאל: רק בקהילה מגובשת רב יכול לפעול", ערוץ שבע, 8.12.2020

<https://www.inn.co.il/news/459983>

מיכאל רוניס, "סכסוכים ויישובם במקורות היהדות", התכנית לניהול ויישוב סכסוכים בבר-אילן, תשס"ח

https://pconfl.biu.ac.il/files/pconfl/shared/conflict_handbook.pdf

עו"ד אושרית זהר, מגשרת, #פרשה_מתגשרת. על פרשת משפטים (עיינו בעמוד לפרשות נוספות):

<https://www.facebook.com/oshrit.gishur/posts/2683599925071695>